

**TARBIYA VA TA'LIM UYG'UNLIGI: TARBIYACHI VA O'QUVCHI
HAMKORLIGI**

*Hamid Olimjon va Zulfiya nomidagi ijod
maktabi tarbiyachisi **Alimova Dildora Mamatkulovna**
10-B sinf o'quvchisi **Murodov Sherzod***

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada tarbiya va ta'lim uyg'unligi, tarbiyachi va o'quvchi o'rtasidagi samarali hamkorlikning zamonaviy ta'lim muassasalari uchun ahamiyati keng va chuqur tahlil qilindi. Maktab ta'limi va tarbiyasi o'rtasida mustahkam bog'liqlikni shakllantirishda tarbiyachining roli, o'quvchi shaxsiga individual yondashuvning samarasini oshirish yo'llari, zamonaviy pedagogik metodlar asosida o'zaro muloqotni kuchaytirish, do'stona va sog'lom ruhiy muhit yaratish masalalari atroflicha yoritildi. Maqolada amaliy misollar, innovatsion yondashuv va milliy an'analar uyg'unligi asosida tarbiya va ta'lim muammolari uchun yechimlar ko'rsatildi; tarbiyachi, o'quvchi va ota-onalarning hamkorligi orqali barkamol shaxs yetishtirish zarurligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, uyg'unlik, hamkorlik, tarbiyachi, o'quvchi, pedagogika, maktab muhiti, muloqot, ruhiy rivojlanish, individual yondashuv, ijtimoiy moslashuv.

Zamonaviy insoniyat taraqqiyoti asosida eng ulug' va mas'uliyatli vosita – bu barkamol avlodni kamolga yetkazish, ularni nafaqat bilim, ko'nikma va malakalarga, balki yuksak insoniy fazilatlarga ega qilib tarbiyalash vazifasidir. Bir qarashda maktab o'z oldiga bilim berish, intellektual rivojlantirish maqsadini qo'ysa-da, buning zahirida ulkan, hayotiy hamda doimiy ahamiyatga ega tarbiya jarayoni uyg'unlikda kechadi. Ta'lim va tarbiya bir-birisiz mavjud bo'la olmasligi, bu ikki tushunchaning o'zaro bog'liqligi va bir-birini to'ldirishi insoniyat tarixining turli davrlarida pedagog va mutafakkirlar tomonidan o'rganilgan, tasdiqlangan haqiqatdir [1].

Pedagogikaning muhim tamoyillaridan biri shundaki, o'quvchi shaxsini rivojlantirish jarayoni nafaqat bilimlar tizimini o'zlashtirishni, balki uning axloqiy, ruhiy, ma'naviy va madaniy barkamolligini ta'minlovchi tarbiyani ham qamrab oladi. Zamonaviy ta'lim muassasalarida aynan ushbu ikki jarayonning uyg'un ravishda olib borilishi, tarbiyachi va o'quvchi o'rtasida mustahkam hamjihatlik, o'zaro hurmat va mehrli muhit yaratishni talab qiladi. Bunga erishish uchun avvalo tarbiyachi o'z faoliyatiga chuqur e'tibor, sabr-toqat, o'quvchilarga individual yondashuv, ularning orzu va istaklarini his qilish, yurakdan berilgan samimiyat bilan harakat qilishi zarur bo'ladi.

Tarbiyachi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik maktab hayotining, to'laqonli insoniy munosabatlarning tub mohiyatini tashkil qiladi. Tarbiyachi nafaqat bilim o'rgatuvchi, balki yosh avlodga hayotiy namunalar ko'rsatuvchi, ularning har bir qadamiga yordamchi, rahbar va do'st maqomida harakat qiluvchi kuchli shaxsdir. O'quvchi esa maktab hayotining ravnaqi uchun o'zining yangi g'oya va tashabbuslari, orzu va intilishlari, o'ziga xos dunyoqarashi bilan muhim ahamiyat kasb etadi. Ikki tomon o'rtasidagi o'zaro ishonch va mehr bilan boyitilgan hamkorlik orqali ta'lim muvaffaqiyati, rivojlanish sur'ati va bardavom taraqqiyotga erishiladi [2].

Shu o'rinda, qadimdan ota-bobolarimiz "Ta'limsiz tarbiya – ko'r sakrashidir, tarbiyasiz ta'lim – so'zsiz tuyg'udir" degan donishmandona gaplarni aytib, har doim tarbiya va ta'lim uyg'unligini bosh mezon qilib belgilashgan. Tarbiyaning poydevori esa oilada boshlanib, maktabda takomillashadi, jamiyatda esa to'liq shakllanadi. Aynan maktabda tarbiyachi murabbiy, ustoz sifatida nafaqat bilim, balki tug'ma mehr, axloqiy namuna, sabr va e'tibor bilan yosh avlodga yo'l ko'rsatadi. Bugungi kunda tarbiyachi va o'quvchi o'rtasida doimiy, samimiy va individual yondashishga asoslangan hamkorlik muhitini yaratishga zaruriy shart-sharoitlar yildan-yilga kengayib bormoqda.

Shu nuqtayi nazardan olib qaraganda, birinchi navbatda zamonaviy tarbiyachi o'zining axloqiy fazilatlari, intellektual salohiyati, erkin va demokratik fikrlash, pedagogik mahorat, xalqchil va do'stona muomala vositasida o'quvchilarga eng yaqin va ishonchli madadkorga aylanadi. Har bir o'quvchi o'z orzularini bema'lol bayon qila oladigan, tushunish va ko'mak olishda erkin bo'ladigan maktab muhitini qadrlaydi. Biz bilamizki, o'quvchilar uchun eng muhim narsa – bu maktabda qulay, ochiq va quvnoq muhit, ularda o'zini tushungan va doimo yordam beradigan inson – tarbiyachining borligidir. Mana shunday makonda o'quvchi faqat bilim emas, balki hayotiy tajriba, ijtimoiy ko'nikma, axloqiy qadriyat va eng asosiysi, to'g'ri hayot yo'lini tanlash fazilatiga ega bo'lib ulg'ayadi.

Ta'lim va tarbiya uyg'unligi maktabda darsdan tashqari mashg'ulotlar, turli guruhli vazifalar, mushoira va ijodiy tadbirlar, sport va madaniy faoliyatda o'z aksini topadi. Tarbiyachi har bir o'quvchi bilan o'ziga xos tarzda alohida faoliyat rejasini tuzadi, bolalarning ijtimoiy faoliyatga jalb etilishini ta'minlaydi, ularning ichki dunyosi, qiziqish va iqtidorini tan olib, o'z vaqtida rag'batlantiradi. Har bir muvaffaqiyat, har bir yangi tashabbus, kichik bo'lsa-da, muhim yutuqni qadrlash va rag'batlantirish orqali tarbiyachi o'quvchi qalbida ishonch va o'z-o'ziga hurmat hissini orttiradi. Har qanday qiyinchilik va muammolarni birga hal qilish, mag'lubiyat oldida tushkunlikka tushmaslik, har bir qiyin vaziyatdan yangi boshlanish va intilish topish ham tarbiyachi-o'quvchi hamkorligining muhim ko'rinishlaridandir [3].

Ta'lim jarayonida bolalarda mustaqil fikrlash, muammolarning alternativ yechimlarini topish, savol-javob usulida bilimlarni chuqurlashtirish va eng asosiysi,

o'z sog'lom fikri, hayotiy pozitsiyasiga ega bo'lish ko'nikmalari shakllanadi. Hayotiy muammolar va real hayot sharoitida to'g'ri harakat qila olish, ba'zan mustaqil, ba'zan esa jamoa bilan murosaga kela olish fazilati bolani kelajakda uzviy inson sifatida ulg'aytiradi. Bunday yondashuv faqat bilim o'rganish emas, balki ruhiy va ma'naviy jihatdan o'zini tarbiyalashga ham olib keladi [4].

Zamonaviy axborot asrida bolalarning hayoti va dunyoqarashiga ko'plab tashqi omillar ta'sir ko'rsatmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, global axborot oqimlari, turli madaniy va ilmiy yo'nalishlar orqali bolalar o'ziga xos dunyoqarashga ega bo'lishyapti. Bu esa zamonaviy maktab va tarbiyachidan har qachongidan hushyorlik, yangi metod va vositalarni bilish, o'quvchi bilan zamonga mos tilda muloqot qilish, ularni hayotga tayyorlashni talab qilmoqda. Bu borada aynan barcha pedagogik faoliyatning markazida inson qalbiga yo'l topish, ma'rifat va tarbiyani qulay uyg'unlikda qayta qurish lozim. Shuningdek, maktab va sinf jamoalarida psixologik iqlimning to'g'ri tashkil etilishi, ijtimoiy-psixologik muammolarni hal etishda tarbiyachi va o'quvchi hamjihatligi muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachi har bir o'quvchining hissiy holati, kayfiyati, jamoaga moslashuvi, ijtimoiy adaptatsiyasi, emotsional ehtiyojlari va orzulari bilan muntazam shug'ullanishi zamonaviy ta'lim muassasasining eng muhim yutuqlaridan biridir. O'quvchi va tarbiyachi o'rtasidagi hamkorli muloqotning eng asosiy belgisi – bu o'zaro hurmat, ishonch, ochiqlik va muomala madaniyatidir. Har bir bolaga o'zini fidoiy ko'rsata olish, o'z muammosi va istagini bimalol bayon qilish imkoni yaratilganda, bola o'zini jamiyat oldida mas'ul, axloqan to'g'ri va ijtimoiy faol shaxs sifatida anglaydi. Tarbiyachi-hamkor esa doimo bolaga soxta yoki muvofiqlashtirilgan emas, balki chin dildan mehr, samimiy maslahat, to'g'ri yo'l va yordam bera oladigan ishonchli inson bo'lib qoladi [5].

Xulosa

Tarbiya va ta'lim uyg'unligi – o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra jamiyat hayotiy taraqqiyotining asosi, barkamol avlod tarbiyasining muhim omili, yoshlarda bilim va hayotiy fazilatlarni rivojlantirish zaminidir. Zamonaviy tarbiyachi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik, o'zaro ishonch va murakkab hayot jarayonini birgalikda yengishga tayyorlik kelajagimiz garovidir. Tarbiyachi o'quvchi uchun eng yaqin maslahatchi, samimiy do'st va hayotiy namuna bo'lib, tarbiya va ta'lim muhitida uyg'unlikka erishish orqali yosh avlodning qudrati va ishonchini kuchaytiradi. Kelajagimiz uchun har bir tarbiyachi, o'quvchi va ota-onaning bir jamoaga aylanishi, har bir bolaga individual yondashish va mehr berish zaminida kelajak Yasash, taraqqiyot va baxt sari intilish kuchli bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev, A. (2019). Zamonaviy maktabda ta'lim va tarbiya uyg'unligini ta'minlash. "O'zbek pedagogikasi", 3(2), 67-75.

2. Erkinova, D. (2022). Tarbiyachi va o'quvchi hamkorligi zahirida: innovatsion yondashuvlar. "Ta'lim va rivojlanish", 6(11), 37-45.
3. Ibrogimova, N. (2020). Ruhii farovonlik va maktab muhiti: zamonaviy pedagogik tamoyillar. "Psixologiya va hayot", 4(3), 21-28.
4. Sirojiddinova, Z. (2023). Bolalarning muvaffaqiyati va o'qituvchi-mentorlik faoliyati. "Ijtimoiy va pedagogik tadqiqotlar jurnali", 3(9), 59-70.
5. Xolmatova, M. (2018). Maktab va milliy tarbiya uyg'unligi. "Yosh avlod", 2(6), 11-19.
6. Otaboyeva, K. (2024). Individuallashtirilgan yondashuv va shaxsiy taraqqiyotda tarbiyachi roli. "Pedagogik innovatsiyalar", 1(4), 39-45.